

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Ślady kolekcji rozproszonych w wydzielonych zbiorach XIX-XX wieku (do 1950 roku) : na przykładzie księgozbioru Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza

Author: Renata Mateusiak

Citation style: Mateusiak Renata. (2018). Ślady kolekcji rozproszonych w wydzielonych zbiorach XIX-XX wieku (do 1950 roku) : na przykładzie księgozbioru Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warząchowska (red.), „Kolekcje w zbiorach bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” (S. 225-246). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Ślady kolekcji rozproszonych w wydzielonych zbiorach XIX–XX wieku (do 1950 roku) Na przykładzie księgozbioru Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza

Idea wyodrębnienia w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego druków dziewiętnastopiętnastowiecznych¹ zrodziła się w roku 2005². Siedziba BUŚ mieściła się wówczas przy ul. Bankowej 14. Opracowane na podstawie inwentarzy³ spisy tytułów zawierały 631 woluminów druków wydanych w XIX wieku oraz 5994 woluminy z XX wieku. Publikacje wymienione w tych wykazach zostały przeniesione do oddzielnego pomieszczenia. Na grzbietach książek naklejono nalepki z pieczęcią „MAGAZYN W”, zaś przed ich sygnaturą umieszczono literę W. Opieczętowano również karty katalogowe w istniejących wówczas katalogach kartkowych oraz naniesiono poprawki na egzemplarzach i w inwentarzu PROLIB. Dla ok. 1400 woluminów wydrukowano kody paskowe. W latach 2008–2009 księgozbiór dziewiętnastowieczny przekazano do magazynu Pracowni Zbiorów Specjalnych⁴, a pozostałe pozycje poddano selekcji.

W Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej (CINiBA) większość książek wydanych do 1950 roku jest przechowywana w jednym miejscu – w magazynie na piątym piętrze gmachu. W katalogu OPAC nadano im lokalizację Magazyn CINIBA – W (5 poziom). Są one prze-

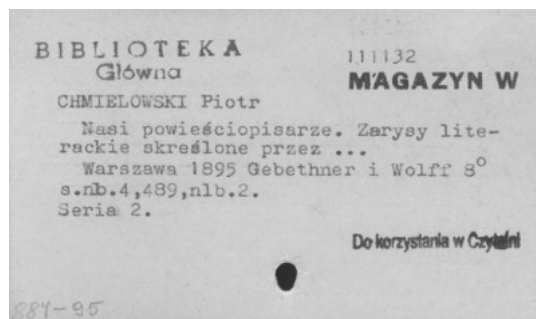
¹ Przyjęta cezura czasowa to rok 1950.

² A.B. SAMBURA, B. KUŚ: *Udostępnianie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 128.

³ Od czerwca do sierpnia 2006 roku kwerendą objęto numery inwentarzowe od BG 001 do 180 000.

⁴ Od sierpnia 2008 wszystkie druki wydane do 1900 roku otrzymały status „zbiór zabezpieczony” i lokalizację „Zbiory Specjalne”. W 2008 roku przekazano do magazynu zbiorów specjalnych 298 książek, a w 2009 roku – 1385 jednostek. W CINiB-ie, z nieznacznymi wyjątkami, są to zbiory do korzystania na miejscu.

znaczone wyłącznie do korzystania na miejscu⁵. Wśród nich na uwagę zasługują pozycje z kolekcji Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza, pochodzące z zakupu antykwarycznego, dokonanego w katowickich i krakowskich antykwariatach. Wyodrębnienie omawianych księgozbiorów jest utrudnione, gdyż nie zostały wydzielone w całości, jak np. w przypadku kolekcji Żuławskich czy prof. Suchodolskiego. W związku z tym dane o tych zbiorach mogą być niepełne, jednak wystarczające, aby je wstępnie zaprezentować. Do tej pory udało się odnaleźć ponad 260 tytułów z księgozbioru A. Münnicha i tylko 62 pochodzących od M. Tyrowicza⁶. Analiza zapisków akcesyjnych na poszczególnych zidentyfikowanych książkach świadczy, że zbiór A. Münnicha trafił do Biblioteki Głównej UŚ w latach 1976–1977, a M. Tyrowicza w 1980 i 1982 roku. Zakup w tym czasie prowadzony był przez Panią Wandę Kochmańską i Lidię Czech (od 1976 roku), a od listopada 1977 roku duże zasługi w tym zakresie położył Witold Smolarkiewicz. Kontakty z antykwariatami w znacznym stopniu przyczyniały się do uzupełniania zbiorów, co m.in. poświadcza dokumentacja biblioteki. W sprawozdaniu biblioteki za 1982 roku znalazła się informacja o kupieniu części księgozbioru prof. Tyrowicza⁷. W pracach publikowanych wzmiankują o tym nabytku Maria Kycler i Sylwia Kalicka⁸. O ekslibrisach A. Münnicha i M. Tyrowicza wspomniała w 2004 roku autorka⁹.

Ilustr. 1. Przykład karty katalogowej z pieczętką MAGAZYN W

Źródło: Zdigitalizowany katalog kartkowy BUŚ. <http://katbus.bg.us.edu.pl/prezentacja/Default.aspx>

⁵ Są to pozycje z inwentarza o siglum: BG, BGbr, i BM. Nie są to wszystkie druki wydane do 1950 roku. Nie włączono tam druków z inwentarzy: BGn, BIF, BWB, BOD, MSNP oraz oddzielnych kolekcji prof. B. Suchodolskiego i Żuławskich.

⁶ Książki pochodzące od A. Münnicha są rozmieszczone w zakresie sygnatur BG W 512987–BG W 516496. Wyjątek stanowi sygn. BG W 240010 – pierwotnie wpisana do inwentarza pod numer 513287; w 1984 roku ubytkowana, a w 1989 roku ponownie zainwentaryzowana. Fragmenty księgozbioru M. Tyrowicza znaleźć można w zakresie sygnatur od BG W 566936 do BG W 599701.

⁷ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1977*. Katowice 1978, s. 6; *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1982*. Katowice 1983, s. 3.

⁸ M. KYCLER, S. KALICKA: *Struktura i dynamika rozwoju zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w latach 1968–2007*. W: *Biblioteka otwarta...*, s. 179.

⁹ R. MATEUSIAK: *O ekslibrisach zamieszczonych w drukach gromadzonych przez Bibliotekę Uniwersytetu Ślą-*

Cechą wspólną obu kolekcji jest czas ich tworzenia. Księgozbiory A. Münnicha i M. Tyrowicza były formowane na przestrzeni kilkudziesięciu lat, a ich początki przypadają na okres zaborów. A. Münnich był 18 lat starszy od M. Tyrowicza, dlatego jego biblioteka zaczęła powstawać nieco wcześniej. Książki stanowiły ważny element w działalności obu właścicieli i towarzyszyły im w całym życiu, także w ich wędrówkach. W drugiej połowie XX wieku przestały być bibliotekami domowymi, wzbogaciły zbiory innych księżnic i w dalszym ciągu służą innym do nauczania i poszerzania wiedzy.

Adam Włodzimierz Münnich (1883–1965) i jego działalność społeczno-kulturalna

Kazimierz Przybyszewski i Tomasz Pudłocki¹⁰ nie wspominają o tym by A. Münnich wyróżniał się pasją kolekcjonowania książek, jednak jego działalność, czy też analiza znaków proveniencyjnych w odnalezionych księgach jasno dowodzi, że zgromadził on własną, niemałą bibliotekę wykorzystywaną w pracy zawodowej, jak również w działalności literackiej i oświatowej. Jego ostatnim miejscem zamieszkania były Katowice, więc z tym faktem wiązać można obecność jego księgozbioru właśnie w stolicy Górnego Śląska. Zapewne po 1965 roku żyjąca rodzina A. Münnicha sprzedała księgozbiór do antykwariatów, a w latach 1976–1977 znaczna jego część trafiła do Biblioteki Głównej UŚ.

A. Münnich urodził się 13 lutego 1883 roku w Krakowie w rodzinie inteligenckiej Władysława Aleksandra i Modesty z Bujnowskich. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego filologię polską oraz klasyczną. Po odbyciu rocznej praktyki nauczycielskiej w III Gimnazjum Państwowym im. Jana Sobieskiego w Krakowie przystąpił 27 listopada 1907 roku do egzaminu nauczycielskiego przed cesarsko-królewską komisją egzaminacyjną przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracę nauczycielską rozpoczął w 1907 roku w I gimnazjum w Tarnowie. Od lutego 1908 roku do sierpnia 1920 roku pełnił obowiązki nauczyciela w I Państwowym Gim-

skiego w Katowicach. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 15: *Prace ofiarowane Profesor Marii Pawłowiczowej*. Red. nauk. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ. Katowice 2005, s. 296–298.

¹⁰ Biogram opracowano na podstawie następujących prac: K. PRZYBYSZEWSKI: *Adam Münnich (1889–1965) nauczyciel gimnazjalny, publicysta i krytyk artystyczny w międzywojennym Toruniu*. „Rocznik Toruński” t. 22, 1994, s. 107–142; IDEM: *Münnich Adam Włodzimierz (1883–1965) profesor gimnazjum, działacz społeczno-kulturalny*. W: *Ludzie Torunia odrodzonej Rzeczypospolitej. 1920–1939*. Toruń 2001, s. 272–275; IDEM: *Münnich Adam Włodzimierz* [biogram]. W: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*. T. 3. Red. t. Z. NOWAK. Gdańsk 1997, s. 281–282; IDEM: *Münnich Adam Włodzimierz*. W: *Toruński Słownik Biograficzny*. T. 4. Red. K. MIKULSKI. Toruń 2004, s. 164–166; T. PUDŁOCKI: *Münnich Adam Włodzimierz* [biogram]. W: *Słownik badaczy literatury polskiej*. T. 6. Red. J. STARNAWSKI. Łódź 2003, s. 188–192; IDEM: *Münnich Adam Włodzimierz* [biogram]. W: *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski Południowo-Wschodniej*. Red. A. MEISSNER, K. SZMYD. Rzeszów 2011, s. 289–290.

nazjum w Przemyślu, początkowo jako nauczyciel tymczasowy, a od stycznia 1911 roku jako profesor. Zorganizował, a także prowadził gimnazjalne kółko literackie i dramatyczne, był reżyserem teatru szkolnego, a także zawiadowcą biblioteki dzieł polskich dla uczniów. W latach 1915–1916 uczył w Krajowej Szkole Kupieckiej w Przemyślu. Zaangażował się także w pracę miejscowego Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych (TNSW), Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Był też wieloletnim reżyserem Polskiego Towarzystwa Dramatycznego im. A. Fredry. W 1914 roku brał czynny udział w tworzeniu Legionów Ziemi Przemyskiej.

W 1920 roku został powołany na stanowisko polonisty w Państwowym Gimnazjum Klasycznym i Humanistycznym (później im. M. Kopernika) w Toruniu, gdzie pracował od 1 września 1920 do 9 września 1932 roku. W szkole prowadził kółko literackie i teatr szkolny, którego był kierownikiem i reżyserem. Jako znawca twórczości S. Przybyszewskiego reprezentował szkołę podczas uroczystości pogrzebowych pisarza. Przez szereg lat prowadził wakacyjne kursy polonistyczne dla nauczycieli szkół powszechnych oraz wykładał literaturę w Oficerskiej Szkole Marynarki Wojennej w Toruniu. Brał czynny udział w życiu naukowym miasta, będąc członkiem towarzystwa naukowego i współpracownikiem Instytutu Bałtyckiego. W okresie 1923–1929 był prezesem Okręgu Pomorskiego i członkiem Zarządu Głównego TNSW. Dekretem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 27 lipca 1932 roku przeniesiony został w stan nieczynny, a po pół roku w stan spoczynku.

Jako emeryt A. Münnich przeniósł się wraz z rodziną do Poznania, tam w latach 1933–1936 uczył języka polskiego w prywatnym gimnazjum żeńskim im. Królowej Jadwigi pani Lucyny Sokolnickiej. Z Poznania przeprowadził się do Katowic, gdzie od 1 października 1937 roku aż do wybuchu II wojny światowej wykładał literaturę polską w Państwowej Szkole Górniczej. Po zajęciu Śląska przez Niemców został 11 lutego 1940 roku aresztowany i uwięziony w Katowicach, skąd 14 kwietnia wywieziono go do obozu koncentracyjnego w Dachau, a stamtąd 1 sierpnia do Mauthausen-Gusen, gdzie pracował w kamieniołomach. Zwolniony 23 stycznia 1941 roku, dzięki wstawienictwu włoskiej rodziny królewskiej, wrócił do Katowic i pracował w fabryce żarówek „Helios”. Po wyzwoleniu, jako zastępca naczelnika Wydziału II i wizytator w Kuratorium Okręgu Szkolnego Śląskiego, zajął się organizacją szkół średnich ogólnokształcących (m.in. 22 listopada 1945 roku uruchomił Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne w Katowicach-Ligocie, którego był dyrektorem do 31 sierpnia 1948 roku). W Katowicach był prezesem Polskiego Związku byłych Więźniów Politycznych na Okręg Katowicki i współpracował z Komisją Historyczno-Literacką Instytutu Śląskiego. W 1946 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi¹¹. Zmarł 12 grudnia 1965 roku w Katowicach i został pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim w Katowicach-Ligocie.

¹¹ „[...] w uznaniu zasług dla pożytku Rzeczypospolitej Polskiej położonych w dziele pracy organizacyjnej,

A. Münnich był autorem licznych artykułów, recenzji, sprawozdań literackich oraz szkolnych w prasie pomorskiej, poznańskiej, warszawskiej i lubelskiej, a także w „Tygodniku Literackim”, „Ruchu Literackim”, „Myśli Narodowej” i innych. Interesował się twórczością S. Przybyszewskiego (w „Sprawozdaniu Dyrekcji Państwowego Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika w Toruniu za Rok Szkolny” 1927/1928 ogłosił pracę *Stanisław Przybyszewski*), S. Wyspiańskiego, J. Kasprówicza, H. Sienkiewicza, J.U. Niemcewicza (wydał „Powrót pośła” wraz ze wstępem i objaśnieniami), cennymi drukami Książnicy Toruńskiej (opublikował *Z białych kruków Książnicy toruńskiej*). Niewątpliwie zgromadzony przez niego księgozbiór stanowił cenny warsztat pracy, poszczególne tytuły były źródłem nie tylko lektury, ale również poszerzania wiedzy, podejmowania badań z zakresu literatury – jego dorobek w tym zakresie doceniono umieszczając biogram A. Münnicha w *Słowniku badaczy literatury polskiej* redagowanym przez Jerzego Starnawskiego.

Księgozbiór Adama Münnicha

Biblioteka domowa A. Münnicha powstawała drogą kupna i darów. Niektóre woluminy zostały kupione w księgarni Andrzeja Juszyńskiego w Przemyślu oraz w Księgarni Polskiej we Lwowie, inne pochodziły z darów od wdzięcznych uczniów, rodziny, a także autorów dzieł.

W książkach przechowywanych w BUŚ wyodrębniono następujące znaki proveniencyjne:

1. ekslibris – został umieszczony w około 120 tytułach. Nie udało się ustalić, kto był jego twórcą. Jest to obrazek o wymiarach 8,5×6,0 cm. Widzimy na nim motyw uczonego w todze trzymającego w ręku (przy pulpicie) otwartą księgę, a na boku pulpitu napis: „Ex libris Adam Münnich”,
2. podpisy: „A. Münnich”, „Adam Münnich”, „prof. Adam Münnich”, „Adam Münnich prof. gimn. I w Przemyślu” zamieszczone w około 100 pozycjach. Przykładowy autograf prezentuje ilustracja 3,
3. pieczęć „Biblioteka Adama Münnicha w Krakowie №” – znalazła się w kilkunastu drukach, ale tylko na kilku z nich został dopisany numer (zob. ilustr. 4).

Ilustr. 2. Ekslibris Adama Münnicha. Fot. Renata Mateusiak

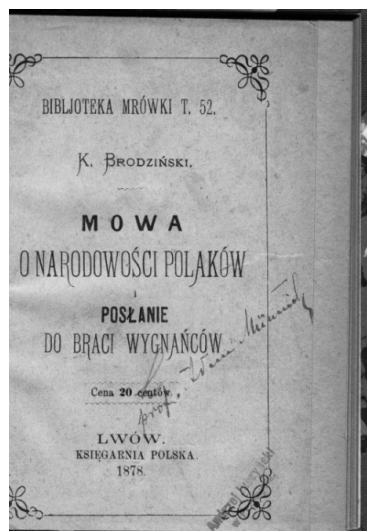
stworzenia administracji i samorządu, uruchomienia szkolnictwa i odbudowy demokratycznej państwowości polskiej na ziemiach Województwa Śląsko-Dąbrowskiego”. Zob. *Uchwała Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 18 stycznia 1946 r.* M.P. 1946, nr 29, poz. 55.

Części książek była oznakowana dwoma znakami własnościowymi, np. podpisem i ekslibrisem. Ponadto w 20 książkach znajdują się dedykacje¹². Są one dowodem licznych przyjacielskich kontaktów Münnicha, nawiązanych zarówno w pracy nauczycielskiej, jak i działalności kulturalno-oświatowej. Doceniali go uczniowie, m.in. Franciszek Kulesza uczyniając jedną z dedykacji słowami „Kochanemu Profesorowi [...] wdzięczny uczeń”. Münnich znany był w kręgu pisarzy i wydawców, takich jak: Stanisław Dąbrowski, Stefan Grabiński, Stefan Helsztyński, Józef Albin Herbaczewski, Adam Kleczkowski, Antoni Marian Kurpiel, Stanisław Liebhart, Janusz Miński, Zygmunt Mocarski, Tadeusz Pietrykowski, Józef Ujejski, Kazimierz Woyczyński. Otrzymywał od nich w podarunku dzieła ze słowami głębokiego szacunku oraz szczerzej przyjaźni. „Kochanemu Koledze Adamowi Münnichowi w serdecznym upominku od autora” takie słowa zanotował J. Miński wręczając mu opowieść *Na odcinku* (Lwów 1932), zaś S. Grabiński w noweli *Na wzgórzu róż* (Kraków [1918]) umieścił notkę: „Wielmożnemu Panu Prof. Adamowi Münnichowi w dowód szacunku i życzliwości na pamiątkę ofiaruje autor”. Kilka swoich utworów podarował Münnichowi – S. Helsztyński¹³. W balladzie *Mnich opactwa lubińskiego* (Warszawa 1932) znajduje się wpis: „Drogiemu Koledze Panu Profesorowi Adamowi MÜNNICHOWI z serdecznym uściśkiem dłoni Autor Warszawa, 9.V.33” (zob. ilustr. 5).

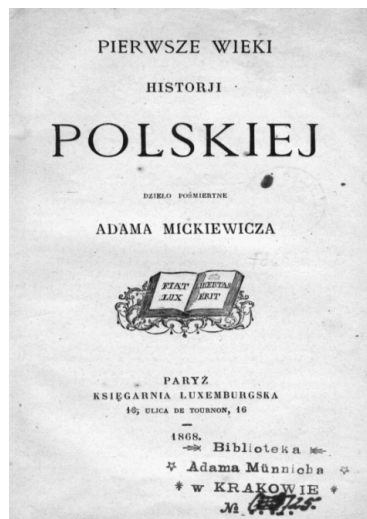
A. Münnich zyskiwał również wdzięczność przedstawicieli władz, np. od Cechów Toruńskich otrzymał w grudniu

¹² Poza tym w pracy: A. MÜNNICH: *Stanisław Przybyszewski*. Odb.: *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum im. Mikołaja Kopernika za rok 1927/28*. (Toruń 1928) jest dedykacja od autora dla kapelana przemyskiego, a w pozycji Z. GŁOGER: *Obchody weselne*. Cz. 1. (Kraków 1869) znajduje się dedykacja dla Władysława Münnicha (ojca A.M.).

¹³ Dedykacje od S. Helsztyńskiego są również na kartach książek: *Kohelet. [Przekład biblijny]* (Poznań 1934); *Wenecja nad Brdą. Dytyramby* (Bydgoszcz 1932).

Ilustr. 3. Przykład podpisu A. Münnicha. Fot. Renata Mateusiak

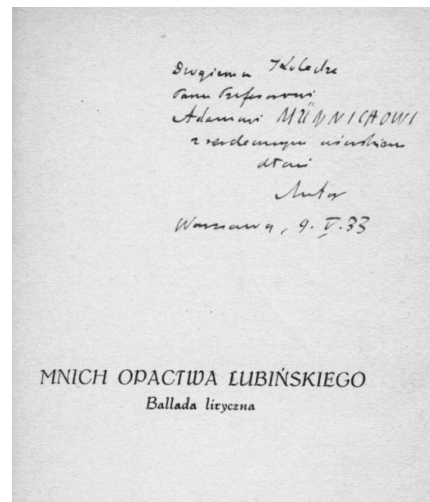
Ilustr. 4. Przykład pieczętki Münnicha. Fot. Renata Mateusiak

1933 roku w darze pozycję S. Herbsta *Toruńskie cechy rzemieślnicze. Zarys przeszłości* (Toruń 1933) zadedykowaną: „Jaśnie Wielmożny Pan Profesor Adam Münnich raczy przyjąć w Siedemdziesięciolecie nadania Praw Gminy Miejskiej M. Torunia niniejszą książkę od Cechów Toruńskich [...]”.

Analiza znaków własnościowych i zapisków proveniencyjnych wskazuje, że początek kolekcji związany jest ze studiami A. Münnicha na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pierwsze zgromadzone przez siebie woluminy Münnich oznaczał pieczętką bądź podpisywał. Przechowywał je w krakowskim domu rodzinnym. Z okresu pracy nauczycielskiej (Tarnów, Przemyśl) pochodzą książki z odręcznymi podpisami, a z pobytem w Toruniu i Poznaniu wiąże się większość dedykacji. Możliwe, że ekslibris powstał dopiero w późniejszym, katowickim etapie życia, jednak brak źródeł potwierdzających to przypuszczenie.

Nie wiadomo jak duża część zbiorów trafiła do Katowic, ale musiały to być dzieła, z którymi właściciel wiązał pozytywne wspomnienia. Trudno ustalić ile zgromadził książek, lecz wydaje się, że pozycje odnalezione w BUŚ stanowią grupę reprezentatywną. Gdyby wziąć pod uwagę działalność A. Münnicha, to jest prawdopodobne, że należały do niego również inne tytuły znajdujące się w badanym zakresie sygnatur, natomiast ze względu na brak proveniencji skupimy się tylko na oznaczonych przez niego pozycjach.

Materiały z księgozbioru A. Münnicha opracowano w BUŚ jako wydawnictwa zwarte, wyjątek stanowi „Pamiętnik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza” redagowany przez Romana Pilata (Lwów 1887–1898)¹⁴. W analizowanej kolekcji znaleźć można dzieła 160 autorów (na ponad 260 tytułów). Są to przede wszystkim publikacje w języku polskim, a poza tym dwadzieścia w języku niemieckim i tylko jedna po rosyjsku (polskiego językoznawcy i sławisty Jana N.B. Łosia). Przeważają druki wydane w XX wieku (180), pozostałe 80 powstało w wieku XIX. Chronologicznie kolekcję wyznaczają lata 1835–1938. Najstarszy tytuł to trzypięciotomowe *Dzieła Jana Kochanowskiego* (Lipsk 1835) przygotowane przez Jana Nepomucena Bobrowicza, opublikowane

Ilustr. 5. Dedykacja S. Helsztyńskiego. Fot. Renata Mateusiak

¹⁴ Ponadto w miesięczniku „Nowy Kolumb. Pamiętnik podróży i wiadomości statystycznych” (Warszawa: w Xiegarni F.S. Dmochowskiego, w Drukarni Maxymiliana Chmielewskiego 1839. T. 1, z. 1–6) jest pieczętka „BIBLIOTEKA Nr Tom [bez podania numeracji] IZYDORA MÜNNICHA”.

przez firmę Breitkopf et Haertel. Z 1938 roku pochodzą dwie pozycje: E. Maass *Lessing* (Stuttgart 1938), J. Gołąbek *Literatura serbsko-łużycka* (Katowice 1938).

Rozkład topograficzny wygląda następująco – najwięcej pozycji wydano w Warszawie (79), we Lwowie (61), w Krakowie (50), kilkanaście tytułów w Brodach i Lipsku, kilka (3–6) w Berlinie, Paryżu, Petersburgu, Poznaniu, Toruniu, Złoczowie oraz po dwa w Stuttgarcie i Tarnopolu. Pojedyncze książki wydano w oficynach Bydgoszczy, Lublina, Katowic, a także Bielefeldu, Brunszwiku, Dreźnie, Kołomyi, Monachium i Wiednia.

Münnich zbierał zarówno obszerne publikacje liczące po kilkaset stron, jak i małe broszurki, wśród których znajdują się odbitki z periodyków towarzystw naukowych („Materiały antropologiczno-archeologiczne i etnograficzne Akademii Umiejętności w Krakowie”, „Pamiętnik Instytutu Bałtyckiego”, „Pamiętnik Lubelski Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie”, „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego”, „Rozprawy i Sprawozdania Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności”), bibliotek („Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”) i czasopism literackich (m.in. „Chimery”, „Pamiętnika Literackiego”). W omawianej kolekcji zauważyć możemy pozycje wydane w ponad dwudziestu seriach wydawniczych, dominują następujące: „Biblioteka Mrówki”, „Biblioteka Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej”, „Biblioteka Dzieł Wyborowych”, „Biblioteka Powszechna (Zurkerkandla)”, „Książki dla Wszystkich”, „Nauka i Sztuka TNSW”.

Tematycznie księgozbiór koncentruje się na literaturze pięknej i zawiera zarówno teksty literackie, jak i opracowania krytyczne. Zdecydowanie bogatsza jest literatura polska, reprezentowana przez wszystkie epoki – od twórców doby staropolskiej (jak np. Ł. Górnicki, A.F. Modrzewski, J.A. Morsztyn, W. Potocki, M. Rej, Sz. Zimorowic)¹⁵, poprzez czasy oświecenia i romantyzmu (F. Karpiński, J.U. Niemcewicz, A. Mickiewicz, J. Słowacki)¹⁶ – po pisarzy nieomal współczesnych Münnichowi, takich jak S. Przybyszewski, L. Staff, J. Weyssenhoff, S. Żeromski¹⁷.

¹⁵ W tej grupie dzieł warto wyszczególnić: Ł. Górnicki *Dworzanin polski*. Wyd. Józefa Turowskiego. (Kraków 1858); A.F. Modrzewski *O poprawie Rzeczypospolitej* (Lwów 1882); M. Rej *Zwierzyniec, 1562*. Wyd. Wilhelm Bruchnalski (Kraków 1895); Sz. Zimorowic *Sielanki Szymona Zimorowicza*. Wyd. nowe Jana Nep. Bobrowicza. (Lipsk 1836); J.A. Morsztyn *Poezje. Wybór* (Warszawa 1909), W. Potocki *Wojna chocimska. Poemat w 10 częściach. Merkuryusz nowy. Pełna. Peryody. Wiersze drobne* (Warszawa 1880) – w książce ślad po ekslibrisie.

¹⁶ Należą tu prace: F. Karpiński *Pamiętniki Franciszka Karpińskiego* (Warszawa 1898); J.U. Niemcewicz *Śpiewy historyczne* (Warszawa 1904); A. Mickiewicz *Pierwsze wieki historii polskiej. Dzieło pośmiertne Adama Mickiewicza* (Paryż 1868) oraz tom 3 *Dzieł Adama Mickiewicza*. [Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie]. Wyd. zupełne przez dzieci autora dokonane. Edycja druga (Paryż 1870); J. Słowackiego *Anhelli* (Lwów 1922), *Genezis z Ducha. Modlitwa z rękopisu J. Słowackiego dotąd niedrukowana* (Lwów 1874), *Listy Juliusza Słowackiego*, t. 1–2 (Lwów 1899) oraz opracowane dla użytku szkolnego *Trzy poematy* (Brody 1903) i *Mazepa. Tragedya w 5 aktach* (Brody 1902).

¹⁷ Należą tu: S. Przybyszewskiego: *Gody życia. Dramat współczesny w IV aktach* (Warszawa 1910), *Matka*.

W kolekcji wyróżnić można także komplety dzieł zebranych, np. Franciszka Wężyka (Kraków 1878. T. 1–3), Juliusza Słowackiego – pierwsze krytyczne wydanie zbiorowe Bronisława Gubrynowicza (Lwów 1909. T. 1–10); utwory poetyckie, m.in.: Marii Konopnickiej (*Poezje*. T. 1–8. Wyd. zupełne, krytyczne. Warszawa [1915]), Władysława Syrokomli (*Poezje Ludwika Kondratowicza*. T. 1–10. Wyd. zupełne. Warszawa 1872).

Oprócz licznych tekstów literackich ważne miejsce zajmowały omówienia dziejów literatury polskiej, wśród nich prace P. Chmielowskiego: *Krytyczno-porównawczy przegląd dziejów piśmiennictwa polskiego* (Warszawa 1905), *Studia i szkice z dziejów literatury polskiej*. Ser. 1–2 (Kraków 1889–1890), *Zarys najnowszej literatury polskiej, (1864–1897)* (Kraków 1898), ponadto A. Brücknera *Dzieje literatury polskiej w zarysie* (Warszawa 1908), R. Pilata *Historia literatury polskiej* (Lwów 1908–1911), jak również szkice literackie poświęcone życiu i twórczości poszczególnych pisarzy, np. A. Mickiewicza, J. Słowackiego¹⁸.

W części kolekcji odnoszącej się do literatury powszechnej znalazły się dzieła autorów starożytnych – Ajschylosa (w przekładzie J. Kasprowicza): *Dzieje Orestesa* (Lwów 1908), *Cztery dramaty* (Lwów 1911), Eurypidesa: *Tragedye niewieście, Tragedye wojenne i ateńskie, Tragedye ludzi zwyczajnych i tragedye szalu* (Kraków 1918), Homera *Odyseja* (Warszawa 1876), Sofoklesa: *Sofoklesa tragedye* (Kraków 1916); *Edyp w Kolonie. Tragedya* (Brody 1908). Münnich kolekcjonował utwory dramatyczne twórców z XIX wieku, m.in. W. Hugo *Hernani. Dramat w pięciu aktach* (Kraków 1895) oraz teksty H. Ibsena¹⁹, w tym: *Komedia miłości. W trzech aktach* (Lwów 1914), *Wróg ludu. Dramat w 5 aktach* (Lwów 1891). W kolekcji jest też publikacja E. Reicha dotycząca Ibsena *Henrik Ibsens Dramen. Zwanzig Vorlesungen gehalten an der Universität*. 4. verm. Aufl. (Dresden

Dramat w IV aktach (Lwów 1903), *Na drogach duszy* (Kraków 1900), *Polen und der heilige Krieg* (München 1916); L. Staffa: *Dzień duszy* (Lwów 1903), *Skarb. Tragedya w trzech aktach* (Lwów 1904); J. Weyssenhoffa: *Znaj pana* (Warszawa 1912), *Narodziny działacza* (Warszawa 1906), *W ogniu* (Warszawa 1908), *Hetmani. Powieść współczesna* (Warszawa 1911); S. Żeromskiego: *Duma o hetmanie* Wyd. 3. (Warszawa 1909), *Opowiadania* Wyd. 4. (Warszawa 1910), *Powieść o Udałym Walgierzu* (Warszawa 1906; odb. z „Chimery”), *Promień* Wyd. 3. (Warszawa 1904), *Popioły. Powieść z końca XVIII i początku XIX wieku*, t. 1–3, wyd. 2 (Warszawa 1906).

¹⁸ P. Chmielowski *Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki*, t. 1–2, wyd. 3 popr. (Warszawa 1901); W. Hahn *Szkice literackie o Juliuszu Słowackim* (Brody 1909); J. Kleiner *Juljusz Słowacki. Dzieje twórczości*, t. 1–2 (Warszawa 1919–1920); S. Maykowski *Anielli Słowackiego w świetle najnowszych badań krytyczno-literackich*. (Lwów 1909); G. Milian *Treść i charakterystyka osób w poematach A. Mickiewicza Konrad Wallenrod, Grażyna, Farys i Oda do młodości. Dla użytku młodzieży szkolnej* (Lwów 1907); S. Pigoń *O Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego A. Mickiewicza* (Kraków 1911); S. Tarnowski *Adam Mickiewicz. „Pan Tadeusz”* (Brody 1905); J. Tretiak *Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815–1821* (Kraków 1917).

¹⁹ Podpis A. Münnicha widnieje na 9 tytułach (10 egzemplarzach) z serii „Biblioteka Powszechna” wydanych nakładem i drukiem Wilhelma Zukerkandla w latach 1891–1914.

1903). Münnich posiadał także książki o twórczości G.E. Lessinga²⁰. Z opracowań poświęconych literaturze powszechnej wymienić można prace R. Kwiatkowskiego wydane w latach 1907–1908 przez M. Arcta w serii „Książki dla Wszystkich”: *Literatura chińska*, *Literatura indyjska*, *Literatura japońska*. Literaturę francuską poznawał Münnich np. z *Historyi literatury francuskiej* ułożonej podług najświeższych opracowań obcych przez Zygmunta Sarneckiego (Kraków 1897)²¹, zaś niemiecką m.in. z dzieł A. Bartelsa *Geschichte der deutschen Literatur*. Kleine Ausg., 11. und 12. Aufl. (Braunschweig 1933), B. Bussea *Das Drama*. 3, *Von der Romantik zur Gegenwart* (Leipzig 1914), W. Mahrholza *Deutsche Literatur der Gegenwart. Probleme, Ergebnisse, Gestalten* (Berlin 1931), *Literargeschichte und Literaturwissenschaft*. 2., erw. Aufl. (Leipzig 1932).

Wiedzę językoznawczą, głównie z zakresu języka polskiego Münnich mógł rozwijać w oparciu o książki: P. Chmielowskiego *Dzieje języka polskiego* (Warszawa 1906) oraz wyd. 2 popr. z roku 1913, A. Krasnowolskiego *Składnia języka polskiego (mniejsza)*. Wyd. 2 popr. (Warszawa 1909), A.A. Kryńskiego *Gramatyka języka polskiego*. Wyd. 4 powiększone. (Warszawa 1907), E. Rykaczewskiego *Słownik języka polskiego podług Lindego i innych nowszych źródeł*, t. 1–2 (Berlin 1866), L. Malinowskiego *Beiträge zur slavischen Dialectologie*. 1, *Ueber die Oppelnsche mundart in Oberschlesien*. H. 1, *Laut – und Formenlehre* (Lipsk 1873), W. Nehringa *Altpolnische Sprachdenkmäler. Systematische Übersicht, Würdigung und Texte. Ein beitrage zur Slavischen Philologie* (Berlin 1886), A. Passendorfera *Błędy językowe* (Wyd. 2, popr. Lwów 1904), S Szobera *Gramatyka języka polskiego*. Cz. 1, *Znaczenie wyrazów, znaczenie zdań i ich części, opis dźwiękowy języka polskiego* (Wyd. 2. Warszawa 1919), J.K. Trojańskiego *Gramatyka łacińska dla użytku uczących się młodzieży* (Wyd. 4. Warszawa 1836).

Münnicha interesowały również zagadnienia filozoficzne. Z tego względu do swoich zbiorów włączył następujące tytuły – P. Deussen *Zarys filozofii indyjskiej z dodatkiem O filozofii Wedanty i jej stosunku do metafizyki zachodniej* (Lwów 1914), E. Hello *Studia i szkice* (Lwów 1912), O. Gaupp *Herbert Spencer* (Stuttgart 1900) z serii „Frommanns Klassiker der Philosophie”, W. Jerusalem *Einleitung in die Philosophie* (Wien 1913), W. Lutosławski: *Platon jako twórca idealizmu* (Warszawa 1899), *Z dziedziny myśli. Studja filozoficzne 1888–1899* (Kraków 1900), czy duńskiego filozofa Haralda Höffdinga: *Ethik. Eine Darstellung der ethischen Prinzipien und deren Anwendung auf besondere Lebensverhältnisse* (Leipzig 1901), *Geschichte der neueren Philosophie. Eine Darstellung der Geschichte der Philosophie von dem Ende der Renaissance bis zu unseren Tagen*. Bd. 1–2 (Leipzig 1895–1896).

²⁰ E. Maass: *Lessing* (Stuttgart 1938); Ch. Schrenpf: *Lessing* (Leipzig 1913).

²¹ Warto wspomnieć, że ten egzemplarz znajdował się w przeszłości w księgozbiorze podręcznym Czytelni Głównej (Ogólnej). Poza tym znajdował się tam 10-tomowy *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej. Życiorysy, streszczenia, wyjątki* – w tym 9 tomów z ekslibrisami Münnicha.

Księgozbiór z pogranicza sztuki i filozofii reprezentują prace Michała Sobieskiego: *Filozofia sztuki*. [T.] 1: *Dzieje estetyki, zagadnienie metody, twórczość artysty* (Warszawa 1917), *Dzieje estetyki, zagadnienie metody, twórczość artysty Interludia z pogranicza sztuki i filozofii* (Kraków 1912), *Przędziwo Arachny. Z pogranicza sztuki i filozofii* (Kraków 1909), albo też H. Taine'a *Filozofia sztuki* (Lwów 1911).

Zainteresowania teatrem, tańcem czy historią sztuki poświadczają prace: Maxa von Boehna *Der Tanz* (Berlin 1925), S. Dąbrowskiego *Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860–1880* (Lublin 1929. Odb.: „Pamiętnik Lubelski” Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. T. 1), H. Ehrenberga *Handbuch der Kunstgeschichte*. 6. Aufl. (Leipzig 1906), G. Freytaga *Die Technik des Dramas*. 3 Aufl. (Leipzig 1911), R. Prölssa *Katechismus der dramaturgie* (Leipzig 1877). Interesujące są tytuły z serii „Künstler-Monographien” (L. Kaemmerer *Chodowiecki Bielefeld* 1897) czy „Nauka i Sztuka” (H. Opieński *Chopin* [Lwów ca. 1909]).

W księgozbiornie znajdują się liczne prace z dziedziny historii, w tym książki z serii „Biblioteka Historyczna Altenberga”: F. Jaworskiego *O szarym Lwowie* (Lwów 1917)²², L. Sapiehy *Wspomnienia. (Z lat od 1803 do 1863 r.)* (Lwów 1914). Oprócz tego książki S. Kutrzeby *Historia ustroju Polski w zarysie* (Lwów 1905), W. Smoleńskiego *Dzieje narodu polskiego*. Cz. 1 (Kraków 1897), *Szkoły historyczne w Polsce. (Główne kierunki poglądów na przeszłość). Studium* (Warszawa 1898) wydane w serii „Biblioteka dzieł Wyborowych”, a powstałe w Drukarni Artystycznej Saturnina Sikorskiego, czy też K. Rakowskiego *Dzieje rozwoju ekonomicznego Polski (do czasu upadku państwa polskiego)*. Cz. 1–2 (Warszawa 1909) z serii „Książki dla Wszystkich”. Badacze dziejów XVIII i XIX wieku zwrócą uwagę na wydane przez Antoniego M. Kurpiela *Pamiętniki ks. Stanisława Jundziłła profesora Uniw. Wileńskiego* (Kraków 1905), a także *Wspomnienia generała Klemensa Kołaczковского*²³. Dział geograficzny reprezentują tytuły: Z. Glogera *Geografia historyczna ziem dawnej Polski* (Kraków 1900), S. Pawłowskiego *Geografia Polski* (Lwów 1917), a etnografię dzieło L. Małinowskiego *Powieści ludu polskiego na Śląsku*. Cz. 2 (Kraków 1901).

Warto zwrócić uwagę, że są około 190 pozycji to jedyne egzemplarze danego wydania w zbiorach BUŚ. Książki z tej kolekcji są wykorzystywane na miejscu przez czytelników – pracowników i studentów Filologii i Nauk Społecznych. W przeszłości zanotowano kilka przypadków wypożyczenia dla pracowników biblioteki i naukowców. Analiza wykorzystania wskazuje, że aktywne było kilkadziesiąt woluminów z tej kolekcji. Najczęściej konkretne tytuły zamawiano jednokrotnie, inne

²² Na egzemplarzu nie zachował się ekslibris, jednak pozostawiony ślad odpowiada rozmiarowi stosowanemu przez A. Münnicha.

²³ W rozpatrywanych zbiorach jest Ks. 2: *Od roku 1813 do 1820* (Kraków 1899) i Ks. 3: *Od roku 1820 do 1830*. (Kraków 1900). Na cz. 2 brak tytulatury, tytuł został odręcznie dopisany przez Münnicha, który się podpisał.

zaś były zamawiane i udostępniane częściej; największą popularność notował dramat W. Hugo *Herzani*. Warto wspomnieć, iż trzy pozycje z serii „Arcydzieła Polskich i Obcych Pisarzy”, takie jak: K. Brodziński *Wiesław. Sielanka krakowska w pięciu pieśniach* (Brody 1905), *Nowela polska*. T. 3. Oprac. J. Wiśniowski (Brody 1909), G. Zieliński *Kirgiz* (Brody 1908) – z podpisem A. Münnicha zostały zdigitalizowane i są udostępniane w wersji elektronicznej w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej²⁴.

Kolekcja A. Münnicha wciąż pozostaje rozproszona, np. książka K. Opalińskiego *Satyry albo Przestrogi* (Kraków 1884) była wystawiona na aukcji allegro od stycznia do sierpnia 2016 roku, i zapewne trafiła do rąk prywatnego kolekcjonera. Być może odkryjemy jeszcze wiele cennych egzemplarzy z jego proveniencją, ukrytych nie tylko w BUŚ.

Marian Tyrowicz (1901–1989) i jego zainteresowania naukowe

Nauczyciel akademicki, badacz dziejów Polski i powszechnych XIX wieku, archiwista, prasoznawca, edytor źródeł historycznych, autor licznych biogramów. Interesował się zwłaszcza ruchami narodowo-wyzwoleńczymi XIX wieku (wiele uwagi poświęcił wydarzeniom z lat 1846–1849 na terenie Galicji i Śląska), dziejami Wielkiej Emigracji²⁵.

Przyszł na świat 15 lipca 1901 roku we Lwowie, w towarzystwie brata bliźniaka Ludwika²⁶ w rodzinie pochodzenia ormiańskiego, która w związku z powstaniem styczniowym trafiła do Galicji z zaboru rosyjskiego. Ojciec Ludwik prowadził pracownię robót kamieniarskich, a matka Józefa z Iżykiewiczów zajmowała się domem. Bliźniacy w dzieciństwie często bawili się w szkołę,

²⁴ Tryb dostępu: <http://www.sbc.org.pl/dlibra/doccontent?id=5323&dirids=1>; http://www.sbc.org.pl/dlibra/applet?mimetype=image/x.djvu&sec=false&handler=djvu&content_url=/Content/73988/nowela_polska.djvu; <http://www.sbc.org.pl/Content/78423/kirgiz.pdf>.

²⁵ Biogram opracowano w oparciu o prace: W. BIENKOWSKI: *Tyrowicz Marian*. W: *Słownik historyków polskich*. Oprac. red. M. PROSIŃSKA-JACKL. Warszawa 1994, s. 534–535; *Marian Tyrowicz*. W: *Leksykon Profesorów Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej 1946–2006*. Red. J. HAMPEL, F. KIRYK, I. PIETRZKIEWICZ. Kraków 2006, s. 584–585; S. DZIKI: *Marian Tyrowicz*. „Zeszyty Prasoznawcze” 1990, z. 2/4, s. 220–223; J. HAMPEL: *Osiemdziesięciolecie urodzin Profesora Mariana Tyrowicza*. „Studia Historyczne” 1983, z. 2, s. 342–346; F. KIRYK: *Marian Tyrowicz (15 VII 1901–31 XII 1989)*. „Studia Historyczne” 1991, nr 2, s. 340–342. Szczegółowy wykaz bibliograficzny dostępny w bazie – *Bibliografik. Bibliografia źródeł informacji biograficznych o pracownikach Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*. Oprac. M. BIEDA. <http://www.bg.up.krakow.pl/biografik/?p=1863> [dostęp: 30.09.2016].

²⁶ Tyrowicz Ludwik (15.07.1901, Lwów – 17.02.1958, Łódź), grafik i malarz; studiował we Lwowie (1920–1926, uczeń K. Sichulskiego) i w ASP w Warszawie (1933, uczeń W. Skoczylasa i M. Kotarbińskiego – dyplom w 1933); w latach 1930–1939 profesor grafiki użytkowej na Politechnice Lwowskiej, po 1945 w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Łodzi. Mieszkał i tworzył we Lwowie i Łodzi. Od roku 1931 wykonywał ekslibrisy. Stosował akwafortę, miedzioryt, drzeworyt, linoryt i cynkotypię kreskową.

a jej program wypełniali głównie nauką języka polskiego i historii. Atrakcją dla nich były czasopisma, szczególnie ilustrowane, ulubionym zajęciem było wycinanie różnych ilustracji i łączenie je w grupy tematyczne. Zaczęli czytać opowiadania historyczne oraz fantastyczne i przygodowe. W latach 1912–1920 Ludwik i jego brat byli uczniami VI Gimnazjum Państwowego przy ul. Łyczakowskiej we Lwowie. Wciągnięci zostali w działalność Organizacji Młodzieży Niepodległościowej „Zarzewie”. W okresie pierwszej wojny światowej M. Tyrowicz zainteresował się bliżej przeszłością narodu polskiego w okresie porozbiorowym. Zaciekały go dzieje Galicji, zwłaszcza okres spisków i przygotowań do rewolucji 1846 i Wiosny Ludów²⁷.

M. Tyrowicz w roku akademickim 1920/1921 podjął studia historyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Praktykę nauczycielską rozpoczął w roku szkolnym 1924/1925 w Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum Jordanowskim we Lwowie. W 1926 roku przeniósł się do Gimnazjum im. Marszałka Badeniego w Radziechowie, gdzie nauczał historii, nauki o Polsce współczesnej, geografii, propedeutyki filozofii, języka polskiego i francuskiego. 12 czerwca 1926 roku zdobył dyplom doktora filozofii. Dyplom nauczyciela szkół średnich w zakresie historii otrzymał 29 października 1928 roku w Warszawie w Komisji Egzaminacyjnej Nauczycieli Szkół Średnich. W latach 1930–1933 studiował dyplomatykę na Wydziale Prawa lwowskiego uniwersytetu. W tym czasie zaczął umieszczać recenzje lub omówienia nowości wydawniczych w „Rocznikach Dziejów Społecznych i Gospodarczych” oraz z polecenia prof. J. Rutkowskiego przygotowywał ekscerpty do nowojorskiego „Social Science Abstracts”. Od 1935 roku rozpoczął współpracę z *Polskim Słownikiem Biograficznym*. Do 1939 roku był nauczycielem w gimnazjach lwowskich. W 1943 roku pracował w lwowskim Archiwum Państwowym, w 1944 roku brał udział w ewakuacji zbiorów archiwalnych do Tyńca pod Krakowem. Po wojnie przeniósł się do Krakowa. Dnia 7 grudnia 1945 roku odbył przewód habilitacyjny w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie pracy *Polski kongres polityczny we Wrocławiu 1848 r.* Habilitacja M. Tyrowicza nie została potwierdzona przez Ministerstwo Oświaty, jednak w 1955 roku uzyskał docenturę PAN. Wykładał historię powszechną XIX wieku i dzieje dyplomacji polskiej w krakowskiej Wyższej Szkole Nauk Społecznych i w Sekcji dziennikarskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego (1948–1951), jako adiunkt i kierownik był również związany z Zakładem Historii Ruchów Społecznych UJ (1949–1952). Pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie podjął w roku akademickim 1952/1953, w 1965 roku został prof. nadzwyczajnym. Na emeryturę odszedł w 1972 roku, ale jeszcze wtedy prowadził seminaria magisterskie i sprawował opiekę nad doktorantami. Wypromował ponad 300 magistrów, 13 doktorów i 2 doktorów habilitowanych. W roku 1988 otrzymał doktorat *honoris causa* uczelni. Był docentem w Instytucie Historii PAN, a w latach 1973–1984 przewodniczył Komisji Prasoznawczej PAN.

²⁷ M. TYROWICZ: *W poszukiwaniu siebie*. T. 1. Lublin 1988, s. 51, 77.

Należał do organizatorów powstałego w Krakowie na przełomie roku 1956/57 Ośrodka Badań Prasoznawczych, wszedł w skład redakcji wydawnictw Ośrodka: „Prasy Współczesnej i Dawnej”, „Biblioteki Wiedzy o Prasie”, „Zeszytów Prasoznawczych”. Był aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Związku Nauczycielstwa Polskiego, Polskiego Stronnictwa Demokratycznego. Uczestniczył w licznych kongresach i zjazdach naukowych. Organizował wielkie wystawy historyczne (np. o Wiośnie Ludów), również za granicą.

M. Tyrowicz jest autorem około 1500 publikacji, w tym około 300 rozpraw naukowych, kilku książek biograficznych, m.in.: *Jan Tyssowski i rewolucja w Krakowie* (Kraków 1986), *Prawda i mit w biografii Juliana Macieja Goslara (1820–1852)* (Warszawa 1972), *Wizerunki sprzed stulecia. Fragmenty biograficzne rewolucyjnych dziejów Ziemi Krakowskiej 1815–1946* (Kraków 1955) i przewodnika biobibliograficznego *Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832–1863. Przywódcy i kadry członkowskie* (Warszawa 1964). Na łamach PSB do 1988 roku ogłosił 284 biogramy powstańców listopadowych, emigrantów, spiskowców i działaczy galicyjskich. Przygotowywał także biogramy do *Österreichisches Biographisches Lexikon*. Zostawił własne wspomnienia opublikowane w książkach *W poszukiwaniu siebie* (Lublin 1988. T. 1–2) oraz *Wspomnienia o życiu kulturalnym i obyczajowym Lwowa 1918–1939* (Wrocław 1991). Wśród jego zainteresowań badawczych znalazły się historiografia, prasoznawstwo, księgoznawstwo, archiwistyka, publicystyka, bibliografia. Zmarł 31 grudnia 1989 roku w Krakowie.

Księgozbiór prof. Mariana Tyrowicza

Już w okresie dzieciństwa M. Tyrowicz zainteresował się gromadzeniem książek. Razem z bratem zaczęli zbierać popularne broszurki o treści historycznej i beletrystycznej. Za pieniądze otrzymane od ojca kupowali opowiadania historyczne Kazimierza Królińskiego, wydawane przez Księgarnię R. Jasielskiego w Stanisławowie oraz serię opowieści fantastycznych i przygodowych, m.in. nowele E.T.A. Hoffmana. Droższe książki dla młodzieży chętnie kupował im ojciec. Zgromadzili kilkaset tomów, a jako uczniowie VI Gimnazjum Powiatowego we Lwowie sporządzili ich katalog²⁸. W lipcu 1915 roku jego kolekcję wzbogaciła książka Bolesława Limanowskiego *Stuletnia walka narodu polskiego o niepodległość*, otrzymana na prezent imieninowy. Kolejnymi zdobyczami były popularnonaukowe opracowania Stanisława Schnüra-Pepłowskiego, z których zaczął robić szczegółowe notatki²⁹.

„W spuściźnie naukowej po profesorze Marianie Tyrowiczu pozostała oprócz jego własnych prac bogata biblioteka, zawierająca kilka tysięcy woluminów oraz różnorodne dokumenty, listy,

²⁸ Ibidem, s. 51.

²⁹ Ibidem, s. 77.

druki ulotne, wycinki prasowe i materiały ilustracyjne, które kolekcjonował przez kilkadziesiąt lat. Znaczna część książek została zakupiona przez Bibliotekę Jagiellońską, Bibliotekę Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Bibliotekę Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Bibliotekę Główną i Bibliotekę Instytutu Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie oraz biblioteki innych szkół wyższych. Część zbiorów trafiła do antykwariatów naukowych, niewielka część pozostała w rękach rodziny profesora³⁰.

W 1986 roku księgozbiór M. Tyrowicza liczył 6500 tytułów. Nie znalazły się w nim wszystkie pozycje z biblioteki zgromadzonej we Lwowie, gdzie pracował do 1944 roku. Znaczna część zbiorów została rozkradzona. Biblioteka prof. Tyrowicza przechowywana była w klasztorze Ojców Zmartchwywstańców we Lwowie przy ul. Piekarskiej. Transportem książek ze Lwowa do Krakowa zajmowała się Polska Komisja Repatriacyjna we Lwowie utworzona przez władze radzieckie w 1944 roku. Sprowadzone ze Lwowa książki złożono w piwnicach Biblioteki Jagiellońskiej i tam profesor musiał szukać swoich książek i niestety nie odnalazł wszystkich. Zginęły najcenniejsze: encyklopedie, herbarze, wydawnictwa z zakresu nauk pomocniczych historii. Biblioteka w Krakowie narastała dzięki temu, że kupował nie tylko nowości wydawnicze, ale również pozycje antykwaryczne. Ważnym komponentem jego warsztatu naukowego były ekscerpty ze źródeł i z literatury, ponadto bibliografie historyczne – ogólne jak i poświęcone rozmaitym zagadnieniom z historii Galicji oraz czasopisma. Jego zdaniem każdy historyk zaczynający swoją pracę powinien przechowywać w domu: „Kwartalnik Historyczny”, „Przegląd Historyczny”, „Studia Historyczne”, „Przegląd Polonijny” i inne dostosowane do konkretnej specjalności. Z bibliografii powinien posiadać retrospektywną *Bibliografię historii polskiej* Ludwiga Finkla, poza tym bibliografie pamiętników polskich, bibliografie bibliografii, bibliografie zawartości poszczególnych czasopism i inne specjalne, dobrane w zależności od potrzeb badacza³¹.

Marian Tyrowicz opatrzył książki ekslibrisami dopiero po przyjeździe do Krakowa. Ekslibrisy wykonał dla niego brat Ludwik. Znane są dwa: pierwszy „Ex libris Mariana Tyrowicza” to drzeworyt poprzeczny z 1931 roku, a drugi – „Z książek dr. M. Tyrowicza” to cynkotypia kreskowa z 1943 (1942)³².

³⁰ M. TATARCZUCH, M. WIERZBIAK: *Kolekcje Profesora Mariana Tyrowicza*. W: *W setną rocznicę urodzin profesora Mariana Tyrowicza*. Red. J. HAMPEL i H. ŻALIŃSKI. Kraków 2004, s. 83.

³¹ Wywiad z profesorem Marianem Tyrowiczem przeprowadzonym w październiku 1986 roku. Wywiad przepr. i oprac. H. KRAMARZ. W: *W setną rocznicę urodzin...*, s. 92–95.

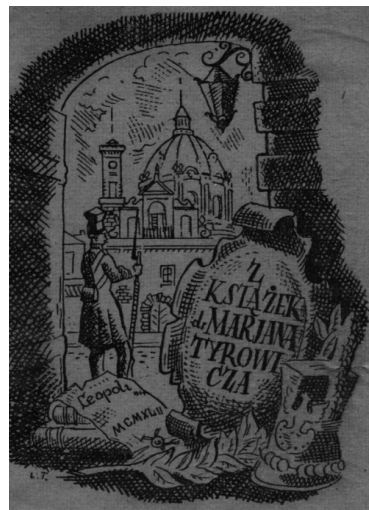
³² Wg spisu Zygmunta Klemeniewicza sporządzonego w 1947 roku ekslibrisy powstały w 1931 i 1943. Por.: J. KILIAN-STANISŁAWSKA: *Exlibrisy Ludwika Tyrowicza. Zbiór podobizn uzupełniony wykazem exlibrisów z czasokresu od roku 1931 do 1947*. Łódź 1947, s. 23, 29; *Ludwik Tyrowicz (1901–1958)*. Oprac. T. SUMA. W: *Ekslibris polski*. http://ekslibrispolski.pl/?page_id=3230 [dostęp: 10.03.2017]. Data powstania drugiego ekslibrisu jest wą-

Wśród książek M. Tyrowicza zgromadzonych w BUŚ tylko jedną zdobi ekslibris właściciela³³ (zob. ilustr. 6). Na obrazku o rozmiarach 9,5×7,5 cm widać na pierwszym planie z prawej strony ozdobną, owalną tarczę z napisem: „Z książek dr Marjana Tyrowicza”, o którą oparte jest czako ułańskie, obok leży pióro. Po prawej stronie są dwie księgi, a na nich leży karta z napisem: „Leopoldi MCMXLII”. Całość otacza brama, wewnątrz umieszczono kopułę kościoła i stojącego na warcie żołnierza. Pod kompozycją podano sygnaturę autora. Jest to, jak wskazuje napis, kompozycja wykonana we Lwowie w 1942 roku metodą cynkotypii kreskowej.

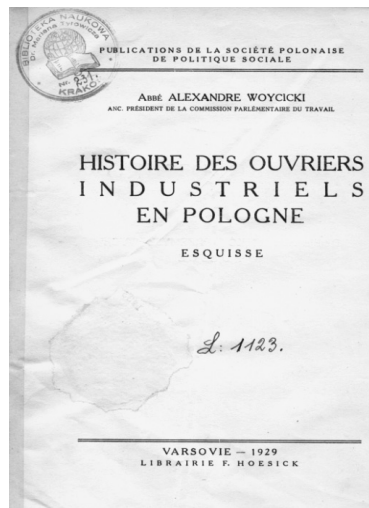
W siedemdziesięciu przechowywanych w BUŚ woluminach (62 tytułach) zachowały się numerowane pieczętki: „BIBLIOTEKA NAUKOWA Dr Mariana Tyrowicza Nr... KRAKÓW”. Oryginalne sygnatury księgozbioru domowego wskazują, że najwcześniejszym jego nabytkiem była pozycja S. Schnür-Peplowskiego *Wódz legionistów* (Lwów 1900) o numerze 76 (zob. ilustr. 8), zaś najpóźniejszym A. Sterna *Gesichte der Revolution in England*. 2 Verb. Aufl. (Berlin 1898) zarejestrowana pod numerem 5482. Treść pieczętki wskazuje na książki nabyte po otrzymaniu tytułu doktora, w roku 1926. Pieczętka jest zwykle umieszczona na odwrocie przedniej strony okładki. Na kilku woluminach widnieje także kilka innych znaków własnościowych, w tym osób związanych tak jak Tyrowicz z *Polskim Słownikiem Biograficznym* – w publikacji M. Kukiela *Dzieje oręża polskiego w epoce napoleoń-*

pliwa, gdyż w źródłach (pamiętnikach M. Tyrowicza *W poszukiwaniu siebie*, materiałach jubileuszowych *W setną rocznicę urodzin...*) eksponowany jest księgoznak, na którym widnieje rok 1942.

³³ Chodzi o egzemplarz pracy A. Wójcickiego *Dzieje robotników przemysłowych w Polsce. Zarys*. (Warszawa 1929), w którym na równoległej stronie tytułowej widnieje także pieczęć „BIBLIOTEKA NAUKOWA Dr Mariana Tyrowicza Nr 231 KRAKÓW”; widać tam również ślady innego zamaskowanego znaku własnościowego oznaczonego numerem L 1123. Zob. ilustr. 6 i 7.

Ilustr. 6. Ekslibris M. Tyrowicza. Fot. Renata Mateusiak

Ilustr. 7. Strona przedtytułowa książki z pieczęcią M. Tyrowicza. Fot. Renata Mateusiak

skiej 1795–1815. Wyd. 2. (Poznań 1912)³⁴ znajdziemy ekslibris Eligiusza Kozłowskiego³⁵, zaś w trzech książkach znaki własnościowe inż. Karola Rollego³⁶ (zob. ilustr. 8–9). Z innych znaków proveniencyjnych zauważymy oznaczenia bibliotek z Małopolski, np. rodziny Breza w Witowicach Dolnych, a także Ukrainy (pieczętki VI gimnazjum we Lwowie, podpis Michała Szczepańczyka z Bolanowic) i inne.

W wyodrębnionym zbiorze M. Tyrowicza przeważają druki polskojęzyczne (34), drugą grupę stanowią publikacje niemieckie (18), pozostałe to tytuły angielskie (7) ukraińskie (2) i jeden rosyjski. Są to pozycje powstałe w latach 1878–1949.

Wiek XIX reprezentuje sześć tytułów, wśród nich najstarsza jest książka *Ostatnie lata dziejów powszechnych 1848–1875* (Lwów 1878)³⁷. Pozostałe to publikacje z XX wieku, najpóźniejsze to pozycje: D.B. Levin *Diplomatičeskij immunitet* (Moskwa 1949), G.M. Trevelyan *English social history. A survey of six centuries. Chaucer to Queen Victoria* (London

³⁴ Na książce jest również podpis: „Własność Maryi Decówny”.

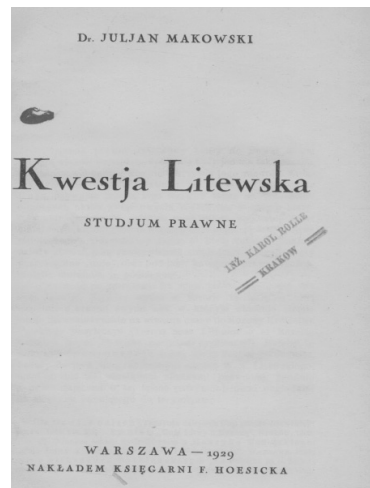
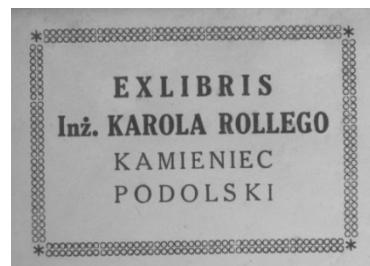
³⁵ Kozłowski Eligiusz (1924–1987) historyk, edytor źródeł, bibliograf, redaktor PSB.

³⁶ Rolle Karol (1871–1954) inżynier ceramiki, w latach 1926–1931 prezydent miasta Krakowa; polityk, publicysta, po 1945 roku współpracownik PSB. Znaki proveniencyjne K. Rollego znaleźć można w książkach: D. Doroschenko *Die Ukraine und das Reich. Neun Jahrhunderte deutsch-ukrainischer Beziehungen im Spiegel der deutschen Wissenschaft und Literatur* (Leipzig 1942); J. Makowski *Kwestja litewska. Studium prawne* (Warszawa 1929); L. Wasilewski *Sprawy narodowościowe w teorji i w życiu* (Warszawa 1929).

³⁷ Wśród pozostałych dzieł wydanych do 1900 roku są: J. Stein *Geschichte der Stadt Breslau im neunzehnten Jahrhundert* (Breslau 1884); A. Tyszkiewicz *Zarys stosunków polsko-rosyjskich* (Kraków 1895); F. Wężyk *Powstanie Królestwa Polskiego w r. 1830 i 1831. Pamiętnik spisany w r. 1836* (Kraków 1895); A. Stern *Geschichte der Revolution in England*. 2 verb. Aufl. (Berlin 1898); S. Schnür-Pełowski *Wódz legiistów. (Opowiadanie dziejowe z lat 1790–1818)* (Lwów 1900).

Ilustr. 8. Przykład pieczętki M. Tyrowicza. Fot. Renata Mateusiak

Ilustracje 9–10. Znaki własnościowe inż. Karola Rollego. Fot. Renata Mateusiak

1947). Najwięcej znalazło się tu książek wydanych w Warszawie (15), następnie w Krakowie i we Lwowie (po 8 woluminów), kolejno w Londynie (6), Lipsku (5), Berlinie i Poznaniu (po 4), Moskwie (2). Zauważono także dzieła opublikowane we Frankfurcie, Monachium, Stuttgarcie, Amsterdamie, Pradze, Zurichu, Wilnie, Katowicach, Chicago.

Pod względem tematycznym w kolekcji znaleźć można książki odpowiadające podstawowym zainteresowaniom prof. Tyrowicza – historia Polski i dzieje powszechne, ruchy rewolucyjne, polityka, zagadnienia gospodarcze oraz społeczne, sprawy narodowościowe, stosunki zagraniczne poszczególnych państw, teksty biograficzne.

Interesujące są biografie, opowiadania historyczne, pamiętniki czy wspomnienia Polaków. W tej grupie znalazły się m.in. tytuły: A. Schletza *Józef Jakubowski, żołnierz i kapłan (1743–1814)* (Warszawa 1914), stanowiący pierwszy numer „*Analecta Historica Congregationis Missionis Provinciarum Polonorum*”, opowieść S. Schnür-Peplowskiego o J.H. Dąbrowskim *Wódz legionistów* (Lwów 1900), W. Jakóbczyka *Patron Jackowski* (Poznań 1938) wydany w serii „*Życiorysy Zasłużonych Polaków XVIII i XIX w.*”. Inne dzieła warte wyróżnienia to: F. Wężyka *Powstanie Królestwa Polskiego w r. 1830 i 1831. Pamiętnik spisany w r. 1836* (Kraków 1895), E. Bignona *Polska w r. 1811 i 1813. (Wspomnienia dyplomaty)* (Wilno 1929), czy *Pamiętnik dra Andrzeja Cinciały notariusza w Cieszynie (1825–1898)* (Katowice 1931) przygotowany przez Jana S. Bystronia w ramach „Wydawnictw Muzeum Śląskiego w Katowicach”.

Polskie stosunki zagraniczne są tematem pierwszego zeszytu z „Serji Prac Komisji dla Badań Zagadnień Polsko-Ukraińskich” zatytułowanego *Kwestja ukraińska jako zagadnienie międzynarodowe* autorstwa L. Wasilewskiego (Warszawa 1934), czy też M. Haimana *The fall of Poland. In contemporary American opinion* (Chicago 1935). Omówienie polityki rządu pruskiego wobec Polski w okresie zaborów znajdziemy w dziele J. Buzka *Historja polityki narodowościowej rządu pruskiego wobec Polaków. Od traktatów wiedeńskich do Ustaw Wyjątkowych z r. 1908* (Lwów 1909) przygotowanym w serii „Wiedza i Życie. Wydawnictwo Związku Naukowo-Literackiego we Lwowie”. W zbiorach M. Tyrowicza są także publikacje prezentujące polską historię wojenną, Narodową Demokrację, czy też Pałac Wilanowski³⁸.

Cesarza Francuzów Napoleona I dotyczą następujące książki: M. Handelsman *Napoleon a Polska* (Warszawa, Lwów 1914) wydana w serii „Biblioteka Naukowa Wendego”, czy też Ć. Borśak *Napoleon i Ukraina. Z nevidomih dokumentiv iz togočasnimi ilüstraciâmi* (L'viv 1937), stanowiący 19 część „Biblioteki Dila”. Z szczegółowych zagadnień o państwie niemieckim w kolekcji Profe-

³⁸ Mowa o pracach W. Huperta *Historja wojenna polska w zarysie* Wyd. 2. (Lwów 1921); M. Kukiela *Dzieje oręża polskiego...* (Poznań 1912); A. Czołowskiego *Urządzenie pałacu wilanowskiego za Jana III* (Lwów 1937); E. von. Puttkamera *Die polnische Nationaldemokratie* (Krakau 1944).

sora mamy korespondencje króla Prus Fryderyka II Wielkiego, a także cesarza niemieckiego Wilhelma I³⁹. Są też prace o Bismarcku, jak np. W. Mommsena *Politische Geschichte von Bismarck bis zur Gegenwart 1850–1933* (Frankfurt am Main 1935).

Omówienie dziejów poszczególnych państw znajdziemy np. w pozycjach: A. Maurois'a *Dzieje Anglii* (Warszawa 1938), M. Dąbrowskiego *Dzieje założenia państwa belgijskiego w zarysie* (Kraków 1913), D. Dorożenki *Istoriâ Ukaiini. Z malûnkami* (Krakiv 1942), A. Szelągowskiego *Stany Zjednoczone Północnej Ameryki U.S.A. tworzenie państwa i konstytucji* (Warszawa 1929), F. Konecznego *Dzieje Rosji od najdawniejszych do najnowszych czasów* (Warszawa 1921). Z zakresu historii Europy XIX stulecia wymienić możemy publikacje: E. Redslob *Die Welt vor hundert Jahren. Menschen und Kultur der Zeitenwende um 1840*. 2., durchges. und erg. Aufl. (Leipzig 1940), E. Lipson *Europe in the nineteenth century. An outline history* (London 1916), E.R. Turner *Europe 1789–1920* (London 1921), R. Feller *Die Schweizerische Geschichtschreibung im 19. Jahrhundert* (Zürich 1938).

W księgozbiornie Tyrowicza można znaleźć pozycje na temat rewolucji ludowych – francuskiej i rosyjskiej, np. J. Macleod-Machlejda *Rewolucja Francuska w świetle statystyki* (Warszawa 1934), L. Kulczyckiego *Rewolucja rosyjska* (Lwów 1909–1911), L. Trockiego *Rewolucja lutowa* (Warszawa 1932), *Rewolucja październikowa*. Cz. 1–2 (Warszawa 1933–1934). Z szczegółów historycznych – traktat wersalski przybliża J. Clemenceau w publikacji wielkopolskiej Księgarni Nakładowej Karola Rzepeckiego pt. *Blaski i nędze zwycięstwa* (Poznań 1930), linię Maginota L. Vítěz w *Ruhm und Fall der Maginot-Linie* (Praga 1942).

Zagadnienie stosunków zagranicznych różnych państw i narodów znajdziemy w następujących opracowaniach: D. Doroschenko *Die Ukraine und das Reich. Neun Jahrhunderte deutsch-ukrainischer Beziehungen im Spiegel der deutschen Wissenschaft und Literatur* (Leipzig 1942), S. Gopčević *Russland und Serbien von 1804–1915. Nach Urkunden der Geheimarchive von St. Petersburg und Paris und des Wiener Archivs* (München 1916), O. Hammann *Zur Vorgeschichte des Weltkrieges. Erinnerungen aus den Jahren 1897–1906* (Berlin 1919), K.W.B. Middleton *Britain and Russia. An historical essay* (London 1947).

Wymienić można także publikacje z zakresu dyplomatyki, m.in. R. von Kühlmann *Die Diplomaten* (Berlin 1939), R.B. Mowata *A history of European diplomacy 1815–1914*. Repr. (London 1933), czy też D.B. Levina *Diplomatičeskij immunitet* z (Moskwa 1949), a także ekonomii, polityki (geografii politycznej), prawa. Na uwagę zasługują następujące tytuły: S. Grabskiego, K. Kelleśa-Krauz *Rzut oka na rozwój ekonomii i socjologii w XIX stuleciu* (Warszawa 1901) z serii „Wiek

³⁹ Friedrich der Grosse. Briefe und Schriften Bd. 1–2. Leipzig (1927) oraz Briefe aus den Kriegsjahren 1870/1871 (Leipzig 1915).

XIX – Druk K. Kowalewskiego”, J. Lotha *Zarys geografji politycznej* (Kraków 1925) stanowiący jeden z tomów „Bibljioteczki Geograficznej Orbis”.

Warto odnotować fakt, że 48 tytułów (na rozpoznanych 62) w omawianej kolekcji stanowi tylko jeden egzemplarz w zbiorach BUŚ. Analiza wykorzystania poszczególnych tytułów świadczy, że korzystano z kilkunastu pozycji (najpierw w Czytelnii Ogólnej BUŚ, a od 2012 roku w Czytelnii CINIb-y), w tym najczęściej w latach 2003 i 2013. Największą popularnością cieszyło się dzieło M. Handelsmana *Napoleon a Polska* (Warszawa–Lwów 1914).

Zakończenie

Książki z kolekcji A. Münnicha i M. Tyrowicza służą czytelnikom korzystającym ze zbiorów BUŚ. Sięgają po nie szczególnie osoby związane z Wydziałem Filologicznym i Wydziałem Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Obie kolekcje są interesujące. A. Münnich skoncentrował się na gromadzeniu pozycji o tematyce literackiej, a M. Tyrowicz historycznej, ale obaj posiadali np. dzieła Stanisława Schnüra-Pełłowskiego, Franciszka Wężyka. Jak wynika ze źródeł biblioteka prof. Tyrowicza była zdecydowanie bogatsza, ale do BUŚ trafiło więcej woluminów od A. Münnicha. Różnice są uchwytne, gdy analizuje się kryteria formalne. Pod względem chronologicznym cenniejsza jest pierwsza kolekcja, a pod względem językowym druga. W obu są tytuły, które stanowią jedyny egzemplarz danego tytułu w zbiorach BUŚ. Być może w przyszłości natrafimy jeszcze na inne pozycje z ich biblioteki. Równocześnie warto sięgać do przechowywanych w Magazynie druków oznaczonych sygnaturą W, gdyż wśród ponad 24 tysięcy woluminów ukrywa się wiele cennych dzieł i zapomnianych kolekcji, o których warto pamiętać. Umieszczone w nich znaki proveniencyjne zwracają uwagę na zainteresowania ich pierwotnych twórców, a także odsłaniają niezwyczajne losy różnych zbiorów i tym samym ocalają je od zapomnienia.

Bibliografia

- BIEŃKOWSKI W.: *Tyrowicz Marian*. W: *Słownik historyków polskich*. Oprac. red. M. PROSIŃSKA-JACKL. Warszawa 1994, s. 534–535.
- DZIKI S.: *Marian Tyrowicz*. „Zeszyty Prasoznawcze” 1990, z. 2/4, s. 220–223.
- HAMPEL J.: *Osiemdziesięciolecie urodzin Profesora Mariana Tyrowicza*. „Studia Historyczne” 1983, z. 2, s. 342–346.
- KILIAN-STANISŁAWSKA J.: *Exlibrisy Ludwika Tyrowicza. Zbiór podobizn uzupełniony wykazem exlibrisów z czasokresu od roku 1931 do 1947*. Łódź 1947.
- KIRYK F.: *Marian Tyrowicz (15 VII 1901–31 XII 1989)*. „Studia Historyczne” 1991, nr 2, s. 340–342.
- KYCLER M., KALICKA S.: *Struktura i dynamika rozwoju zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w latach 1968–2007*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 175–187.

- Ludwik Tyrowicz (1901–1958). Oprac. T. SUMA. W: *Ekslibris polski*. http://ekslibrispolski.pl/?page_id=3230 [dostęp: 10.03.2017].
- Marian Tyrowicz. W: *Leksykon Profesorów Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej 1946–2006*. Red. J. HAMPEL, F. KIRYK, I. PIETRZKIEWICZ. Kraków 2006, s. 584–585.
- MATEUSIAK R.: *O ekslibrisach zamieszczonych w drukach gromadzonych przez Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 15: *Prace ofiarowane Profesor Marii Pawłowiczowej*. Red. nauk. K. HESKA-KWAŚNIEWICZ. Katowice 2005, s. 291–304.
- PRZYBYSZEWSKI K.: *Adam Münnich (1889–1965) nauczyciel gimnazjalny, publicysta i krytyk artystyczny w międzywojennym Toruniu*. „Rocznik Toruński” t. 22, 1994, s. 107–142.
- PRZYBYSZEWSKI K.: *Münnich Adam Włodzimierz (1883–1965) profesor gimnazjum, działacz społeczno-kulturalny*. W: *Ludzie Torunia odrodzonej Rzeczypospolitej. 1920–1939*. Toruń 2001, s. 272–275.
- PRZYBYSZEWSKI K.: *Münnich Adam Włodzimierz [biogram]*. W: *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*. T. 3. Red. t. Z. NOWAK. Gdańsk 1997, s. 281–282.
- PRZYBYSZEWSKI K.: *Münnich Adam Włodzimierz*. W: *Toruński Słownik Biograficzny*. T. 4. Red. K. MIKULSKI. Toruń 2004, s. 164–166.
- PUDŁOCKI T.: *Münnich Adam Włodzimierz [biogram]*. W: *Słownik badaczy literatury polskiej*. T. 6. Red. J. STARNAWSKI. Łódź 2003, s. 188–192.
- PUDŁOCKI T.: *Münnich Adam Włodzimierz [biogram]*. W: *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski Południowo-Wschodniej*. Red. A. MEISSNER, K. SZMYD. Rzeszów 2011, s. 289–290.
- SAMBURA A.B., KUŚ B.: *Udostępnianie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*. W: *Biblioteka otwarta...*, s. 117–128.
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1977*. Katowice 1978 (mps).
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1982*. Katowice 1983 (mps).
- TATARCZUCH M., WIERZBIAK M.: *Kolekcje Profesora Mariana Tyrowicza*. W: *W setną rocznicę urodzin profesora Mariana Tyrowicza*. Red. J. HAMPEL i H. ŻALIŃSKI. Kraków 2004, s. 83–89.
- TYROWICZ M.: *W poszukiwaniu siebie*. T. 1–2. Lublin 1988.
- Tyrowicz Marian. *Bibliografia*. Oprac. M. BIEDA. W: *Bibliografik. Bibliografia źródeł informacji biograficznych o pracownikach Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*. <http://www.bg.up.krakow.pl/biografik/?p=1863> [dostęp: 30.09.2016].
- Uchwała Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 18 stycznia 1946 r. w sprawie nadania odznaczeń w uznaniu zasług dla pożytku Rzeczypospolitej Polskiej położonych w dziele pracy organizacyjnej, stworzenia administracji i samorządu, uruchomienia szkolnictwa i odbudowy demokratycznej państwowości polskiej na ziemiach Województwa Śląsko-Dąbrowskiego*. M.P. 1946, nr 29, poz. 55.
- Wywiad z profesorem Marianem Tyrowiczem przeprowadzony w październiku 1986 roku*. Wywiad przepr. i oprac. H. KRAMARZ. W: *W setną rocznicę urodzin profesora Mariana Tyrowicza*. Red. J. HAMPEL i H. ŻALIŃSKI. Kraków 2004, s. 90–99.

Streszczenie

Omówione zostały dwie kolekcje: Adama Münnicha i Mariana Tyrowicza, umieszczone w wydzielonych zbiorach XIX–XX wieku (do 1950 roku) i oznaczone w katalogu OPAC: Magazyn CINIbA – W (5 poziom). Obie kolekcje wyodrębniono biorąc pod uwagę numery akcesji i przeglądając bezpośrednio książki w rozpoznanym zakresie sygnatur BG W. Są to zbiory pochodzące z zakupu antykwarycznego; pierwszy trafił do Biblioteki Głównej UŚ w latach 1976–1977, a drugi w 1980 i 1982 roku. Przedstawiono sylwetki A. Münnicha i M. Tyrowicza. Zwrócono uwagę na znaki proveniencyjne stosowane przez obu kolekcjonerów. Scharakteryzowano ich księgozbiory zachowane w CINIb-ie (ponad 260 tytułów należących do A. Münnicha i 62 do M. Tyrowicza) zarówno pod względem formalnym, jak i treściowym.

Słowa kluczowe:

Adam Münnich, Marian Tyrowicz, księgozbiory XIX–XX wieku, księgozbiory rozproszone, znaki proveniencyjne, zbiory biblioteczne BUŚ, zakup antykwaryczny, Magazyn CINIbA (5 poziom)

Summary

Traces of the scattered collections in separate book compilations from 19th–20th century (until 1950). The example of Adam Münnich's and Marian Tyrowicz's collections

Two collections of book are presented in the article, Adam Münnich's and Marian Tyrowicz's, which are placed in separate collections of 19th–20th century (until 1950) and marked in our library catalogue: CINIbA Library Store W (Level 5). Both collections were distinguished taking into account the accession numbers and the direct revisions of the books within the recognized BG W signatures. These collections came from antiquarian purchases: the first one was bought to the Main Library of the University of Silesia in Katowice from 1976 to 1977, and the second one in 1980 and 1982. This paper presents the biographies of A. Münnich and M. Tyrowicz. A special attention was drawn to provenance marks used by both collectors. Their collections were preserved in the CINIbA (over 260 titles belonging to A. Münnich and 62 to M. Tyrowicz), and they were described both from the formal and thematic perspective.

Keywords:

Adam Münnich, Marian Tyrowicz, book collections of the XIX–XX century, scattered collections, provenance marks, library collections of the Library of the University of Silesia, antiquarian purchases, Library Store W (Level 5)